

"EDINOST"
 Izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 8. uri zjutraj.
"Edinost" stane:
 za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
 za polu leta " 3.— " 4.50
 za četrt leta " 1.50 " 2.25
Z "Novičarjem" vred:
 za vse leto gl. 7.—
 " pol leta " 3.50
 " četrt " 1.75
 Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov. — "Novičar" pa po 2 nov.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Oglaš in oznanila se računajo po 8 nov vracata v potitju; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
 Poslana, javne sahalva, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu Piazza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravništvo Piazza Caserma št. 2. Odprte reklamacije so proste poštnine.

V edinost je moč

Bog nas čuvaj takih liberalcev!

Doslednost ni lastna vsakomur, našim italijanskim radikalcem pa že celó ne. Njihove besede se vsikdar v strogem nasprotju z njihovimi dejanji. Nedoslednost njihovo smo dokazali že ne vemo kolikokrat. Pred svetom bi hoteli veljati kot svobodomiseln in kulturni činitelj, a če le ganejo z mazincem ali odprejo svoja usta, pokažejo se nam nasilnike in zatiralce. Kakor se nasilstvo ne da združiti z resničnim liberalizmom, tako se ne da združiti kultura s krivico. Prava omika blaži srca človeška, ona je navdaja plemenitimi mišljenjem in čustvovanjem — a kdor je v resnici plemenit in blag človek, ta gotovo ne bode delal krivice svojemu bližnjemu. In vendar bi hoteli ti nasilniki veljati kot veliki liberalci pred vsem svetom, v resnici pa padijo in pretvarjajo pojem liberalizma. Kakov je njihov liberalizem, kako izvajajo ti ljudje načela svojega „liberalizma“? Oni vidijo liberalno mišljenje v — brezverstvu, v zatiranju verskega čuta, v smešenju vseh ustanov vere katoliške. Slični so v tem pogledu do pičice njihovim prijateljem in zaveznikom v nemško-liberalnim taboru, onim nemškim liberalcem, ki so s pripomočjo židovskega kapitala dobili v roke toliko moč, da terorizirajo na grozen način vse ono, kar se dandanes po vsej krivici imenuje „javno menenje“, ki pa v resnici ni nikako menenje, ampak duševna lenoba in brezmišelnost.

Tako razumevamo mi liberalizem. In temu razumevanju menda ni možno oporekati.

Sedaj pa pogledjmo, kako izvajajo naši laški radikali svoja „liberalna“ načela! Prvič s tem — kar smo že povedali — da bi hoteli dušiti v ljudstvu verski čut, in drugič s tem, da zatirajo na najkru-tejši način sodeželane druge narodnosti. Mi pa menimo, da se liberalno mišljenje mora raztezati na vse stroke

javnega življenja — torej tudi na narodnost. In ker je tako, je opravičena trditev, da naši „liberalci“ niso nikaki liberalci. Oni zlorablajo pojem liberalizma. Oni zlorablajo pojem liberalizma v ta namen, da spravljajo v veljavo načela nasilstva. Nasilnik pa ne zasluži imena liberalca. In ker sta si liberalizem in nasilstvo tako nasprotna, kakor sta si nasprotna voda in ogenj, moramo se le čuditi drznosti naših narodnih nasprotnikov, ki se kaže v tem, da sami sebe nazivljajo liberalce. — Bog nas čuvaj takih liberalcev!

Kaj hasnejo vse tiste bobneče fraze o liberalizmu in o kulturi, ako pa so njihova dejanja naravnost nasprotna njihovim besedam. Pri naših nasprotnikih ni najti niti sledu doslednosti mej besedami in dejanji: oni, ki hočejo biti liberalci, so v resnici zatiralci — oni, ki se toliko ponašajo se svojo avito kulturo, v resnici dušijo kulturo v slovenskem ljudstvu s tem, da mu ne dovoli razvijati se po onej poti, katero mu je predortala božja previdnost sama. V svojih glasilih proslavljajo naši nasprotniki narodnostno idejo, a v nas bi jo hoteli zadušiti s kruto silo. Kje je doslednost, kje je pravica — kje liberalno mišljenje? Bog nas čuvaj takih liberalcev!

Zopet nov dokaz, kako si naši nasprotniki tolmačijo liberalizem in pravico, podal nam je nedavno „Il Piccolo“. Pišoč o delovanju nemškega šulferajna, je rekel doslovno: „Kakor znano, razvija to društvo (šulferajn) svoje delovanje zlasti ob jezikovnih mejah proti Slovanom in Italijanom. Dokler je to delovanje naperjeno proti Slovanom, o katerem vemo vsi izkušnje, da hoče napadati, ne moremo drugače, nego da odobrujemo njegovo delo ter mu sledimo nekako simpatijo; ali koder postane — posezajoč v razne občine v Tridentu — ofenziven proti naši narodnosti italijanski, koja poslednja ne hrepeni po

tujilasti, ampak hoče le to, da jo puste pri miru, tedaj nastane potreba, zaklicati šulferajnu: Dragi moj, zgubljen čas, zgubljen denar! Boreče se v lastni hiši za svoja prava proti skupnemu sovražniku, vas pozdravljamo poštovanjem; a v naši hiši, ako pridete kot napadalec, se hočemo boriti proti vam z vsemi silami.“

Taki so torej nauki naših italijanskih liberalcev: ako nemški šulferajn napada Slované, hoteč jim trgati iz naročja mladino in po tej poti uničevati njih narodnost, je to vse prav in lepo in liberalno; ako se pa šulferajnski meč obrne proti italijanski narodnosti, je pa to krivica, kateri se treba protiviti z vsemi močmi! Ali si je mogoče misliti podležih nazorov o pravici? Mi navadni ljudje z navadnim človeškim razumom bi menili, da pravica, oziroma krivica je vedno ista, naj gre že za Italijane ali Slované! Mi bi menili, da kakor je krivično ako hoče šulferajn raznarodovati italijansko mladino, tako krivično je, ako poseza drzno svojo roko po slovenski mladini. Ali italijanski liberalizem nas uči drugače: tatvina je dovoljena, samo da se tat izogne naši hiši! Italijanski liberalizem, kakor ga tolmači „Il Piccolo“, obsoja torej krivico, ako je naperjena proti italijanski hiši, dočim jej sledi z „nekako simpatijo“, ako je ista krivica naperjena proti Slovanom! Po takem ni čuda, da je pojem liberalizma prišlo ob ves kredit, ako ga tako onečehajo taki psevdoliberalci. Bog nas čuvaj takih liberalcev!

Naše šolske razmere.

(Govoril posl. V. Spinčič v 191. seji državnega zbora dne 28. januarja 1893. l.)
 (Dalje.)

Vsa argumentacija se snuje na to, da so v okolici Tržaški slovenske šole, in ker

od nikoder v mestu do tja ni štiri kilometrov daleč, naj slovenski otroci iz mesta obiskujejo slovenske šole v okolici. (Jako dobro! in smeh mej somišljeniki.)

Kdo je že kdaj slišal, da obiskujejo otroci iz mesta okoličanske šole? (Poslanec dr. Brzorád: To je klasično!) Vrh tega so slovenske šole v okolici prenapolnjene; tako na primer je v Škednju v jednom razredu nad sto otrok. Treba bi bilo torej v okolici zidati šolska poslopja, da bi mogli te šole obiskovati slovenski otroci iz mesta. (Veselosť in Čujte! Čujtel med somišljeniki.)

Okolnosti, radi katerih se tudi v okrožju jedne ure ustanovi več šol, se ne upoštevajo; okolnosti, na katere se ozira postavodjalstvo v vseh deželah in na katere se ozira tudi občinski zastop Tržaški in namestništvo gledé okoličanskih otrok, kateri hočejo obiskovati italijansko šolo.

Otroci iz okolice imajo do mesta, kjer so italijanske šole, ravno tako daleč, kakor otroci iz mesta do okolice in vendar se je zadnjih deset let ustanovilo mnogo italijanskih paralel tam, kjer niso bile zaželene, kjer nihče zanje prosil ni in kjer so bile popolnoma nepotrebne.

Navedem naj, gospoda moja, samo jeden dokaz.

V Rojanu so trije slovenski in štiri italijanski razredi. V tej šoli je 411 otrok, mej temi deset, reci deset takih, ki doma res italijanski govore, 401 pa govore v svojih krogih samo slovenski (Čujte! Čujtel mej somišljeniki) in za teh deset otrok je štiri paralelnih razredov, za ostale, 401, pa samo trije razredi. (Čujte! Čujte! Posl. Alfred grof Coronini: Pripravjalnice za Italijo!)

Gospoda moja! Če obiskujejo tudi slovenski otroci te italijanske šole, pripisati je to raznim mahinacijam; da pa dobrih uspehov ni moči doseči, je lahko umevno. Uspeh more biti le ta, da se polagoma poitalijanči vsa Tržaška okolica. (Posl. Brzorád: To je tudi svrha! — Posl. Biankini: Avstrija dela vedno za Italijo!)

svoji veri. — A Fran me je zagotavljal da je to skoro jedini vzgled, da je svojega očeta slišal s politiko pečati se; in menil je, da mu je to misel ostavil neki član parlamenta, kateri je jedenkrat par tednov prebil pri njem. Squire se je veselil vsakega povoda, da je mogel braniti svoje porezane meje in okorne terase, katere so časih napadali novejši vrtnarji iz okolice.

Bližajoča se hiši, slišala sva v jednom konci poslopja godbene glasove in zdaj pa zdaj glasan smeh. Bracenbridge je rekel, da mora to prihajati iz sobe za posle, kjer squire tistih dvanajst božičnih dnij ne dovoljuje samo precej veselosti, ampak celo izpodbuja k njej, seveda pod tem pogojem, da se vsaka reč vrši do pičice po stari navadi. Tu se še goje stare igre, kakor: slepa miš, podkovanje divjega konja, beli kruh krasti, prstan iskati in misli ugibati; božična luč vsako leto gori in obešajo se omela z belimi jagodami vsem zalim dekletom v neizrečeno nevarnost.*)

(Dalje prih.)

*) Omelo še dan današnji obešajo po pristavah in kuhinjah o božiči. Fantje imajo pravico, pod njo poljubovati deklice, in pri tem ob jednom vsak po jedno jagodo odtrga z grma. Ko so vse potrgane, tudi pravica preneha.

PODLISTEK.

Božič na Angleškem.

(Iz W. Irvinga „knjige črtic“ preložil V.)

II.

Sveti večer.

(Dalje.)

Moj tovariš je radostno gledal okrog sebe: — „Kolikokrat“, govoril je, „sem tekkel po tem drevoredu, v šolskih počitnicah vračaje se domov! Kolikokrat sem se kot deček igral pod temi drevesi! Nekako otročeje spoštovanje čutim zanje, podobno onemu, s katerim se oziramo na tiste, ki so nas kot otroke vzgojevali in za nas skrbeli. Moj oče je vedno skrbno gledal na to, da smo naše praznike praznovali ter o rodbinskih slovesnostih bili okolo njega. Imel je navado, naše igre z isto natančnostjo voditi in nadzorovati, s katero mnogi stariši pazijo na dela svojih otrok. Hotel je na vsak način, da smo stare angleške igre igrali na prvotni način, in za vsako „prijetno razveseljevanje“ vprašal je za svet stare knjige kot vzgled in avtoriteto. A vendar vam rečem, da ne poznam bolj mične pedanterije od te. Po-

litika dobrega starega gospoda je šla na to, da je svojim otrokom dal čutiti, da je očina hiša najprej prostora na svetu. Jaz ta prelepi domovinski čut čislam kot jedno najkrajše daril, katero more oče podeliti svojim otrokom.“

V besedo nama je seglo lajanje celega krdeca psov vseh vrst in velikostij, „mladih psičkov, mopsov, lovskih in raznih drugih psov.“ Preplašeni od vratarjevega zvonca in ropotanja poštnega voza, pridrli so nama nasproti z odprtimi gobci.

„Vsi mali psi in drugi, Tray, Blanche in Sweetheart, lajajo na mé,“ smeje se zakliče Bracenbridge. O njegovem glasu izpremeni se lajanje v veselo bevskanje in isti hip bil je obkoljen in malone premagan po prilizovanju zvestih živalij.

Sedaj se nama je odprt poln pogled na staro graščino, katera je bila deloma obsevana od mrzle mesečine. Bilo je to nepravilno zidanje in precej veliko; njegova arhitektura kazala je, da je bila narajena v raznih dobah. Jedno krilo bilo je očevidno jako staro, s težkimi, od rezanega kamena oklepanimi, daleč ven molečimi linami; okolo njih ovijal se je brljan, izpod njegovega perja pa so se

mala rombasta stekla lesketala v mesečini. Drugi del hiše bil je sezidan po francoskem ukusu iz časa Karla drugega. Moj prijatelj mi je pravil, da ga je jeden njegovih pradedov, vrnivši se z onim vladarjem po zopetni ustanovitvi kraljestva, popravil in preuredil. Park okrog hiše naperavljen je bil po stari, okorni šegi, z umetnimi gredicami, porezanimi plotovi, vzvišenimi terasami, nepripravnimi kamenitimi držaji, kateri so bili olepšani z majolikami, z jednim ali dvema neukretinima kipoma in vodometom. Stari gospod, kakor sem zvedel, je jako skrbel za to, da je to zastarelo olepšavo popolnem ohranil v prvotnem stanju. On je obéduoval takšno upravo vrta, češ, da je krasna, dvorska in lična, in da se ujema z dobrim starim rodbinskim slogom. Povelicevano ponarejanje narave, v modernem umetnem vrtnarstvu, dejal je, izvira iz novejših republikanskih pojmov, a ni primerno monarhični vladi, ker diši po sistemu svobode in jednakosti. — Nisem si mogel pomagati, moral sem se smijati urivanju politike v vrtnarsko umetnost, in pri tem sem izrazil nekako bojazen, da se mi boče stari gospod morebiti malo nestrpljiv zdel v

Tisti učitelji, ki pospešujejo učenje italijansko meji okolici, so gotovi posebnih ozirov in jim je vse dovoljeno, dočim so slovenski učitelji pravi sužnji, kateri se ne smejo ganiti. Zadnjič nastala je v občinskem zastopu ostra debata samo zato, ker sta dva učitelja podpisala popolnoma nedolžno brzojavko. Začela se je stroga preiskava proti temu slovenskima agitatorjema (Veselost mej somišljeniki) in psovali in napadali so pri tej priliki učitelje in duhovnike.

Kakor sem ravno danes čital v nekem listu, morala sta občinski zastop in mestni magistrat sama izjaviti, da je bila vsa debata nepotrebna, ker je bila dotična brzojavka povsem nedolžna. (Posl. Wohanka: Slovenska je bila in to je glavna stvar! — Posl. dr. Brzorád: Slovensko brzojavko podpisati je predrznost!)

Zadnji čas bi bil, gospoda moja, da se šolske razmere v Tržaškem mestu kakor tudi v okolici premené po pravu in po zakonu, ne pa s strankarskega stališča, po katerem sta Trst in okolica italijanska provincija ali, če še nista, morata to vsaj postati. (Odobranje mej somišljeniki.)

Blizu tako je tudi s slovenskimi šolami v mestu Goriškem.

Nekaj tisoč Slovencev, kateri imajo okoli tisoč za šolo godnih otrok, prosi že več let ustanovitve slovenskih šol, a vse te prošnje se odbijajo. Ustanovitvi slovenskih šol se v prvi vrsti upirata občinski zastop Goriški in Goriški magistrat, ki sta, taka, kakršna sta, nastala pri volitvah samo s pomočjo c. kr. vlade. (Čujte! Čujte! mej somišljeniki.) Ta občinski zastop in ta mestni magistrat z županom na čelu, to vse ni drugega nič, kot dete c. k. vlade. (Posl. Alfred grof Coronini: In sicer iredentovsko dete!)

Nanovejšje, kar se je zgodilo v tej reči, je ukaz ministerstva namestništvu; to pa s tem ukazom ni zadovoljno — tega ni videti samo iz postopanja, ampak tudi iz oficijelnih in poluoficijelnih listov. Namestništvo naročilo je kategorično, v kar je bilo po ukazu ministerstva prisiljeno, občinskemu zastopu v roke župana, da mora do 7. januarja t. l. rešiti peticijo zaradi slovenskih šol in ljubi ta župan sklical je sejo občinskega zastopa na dan 17. t. m. (Smeh.) Poročal je sam in omenil, da je že sporočil ter povedal, da stvari ni tako hitro rešiti, kakor žele visoki gospodje — to vse po preteku nekaterih let! Priporočilo je, naj se stvar odkaže šolskemu odseku! Torej dve, tri leta potem, ko je bila podana prošnja, izročila se je šole šolskemu odseku.

Takega zaničevanja prenese samo mati — če se smem tako izraziti — od svojega otroka, c. kr. namestništvo od občinskega zastopa in mestnega magistrata.

Pripomniti moram še, da so bili podpis na zadnji prošnji za ustanovitev slovenskih šol v Gorici notarski potrjeni, za kar se je izdalo 80 gld., katera svota bi se bila pač lahko za kaj boljšega porabila; in prihranil bi se bil lahko tudi trud in valed tega mnogo razburjenosti. Da so slovenske šole tako v Gorici kakor v Trstu potrebne, to dokazujejo najbolje ondote od družbe sv. Cirila in Metoda vzdržane slovenske privatne šole, katere obiskuje na stotine in stotine otrok. (Čujte! Čujte! mej somišljeniki.)

Sedaj naj se še ozrem na Istro, ožjo mojo domovino. Po zadnjem ljudskem številjenju, — ko se cele vasi in cele davčne občine zapisovale kot italijanske, čeprav stanujejo tam samo Hrvati, — je v deželi 140.000 Hrvatov, 44.000 Slovencev, torej 184.000 Hrvatov in Slovencev, potem 118.000 Italijanov in še 6000 raznih narodnostij, mej njimi Nemcev.

In ta Istra ima italijansko veliko gimnazijo, nemško veliko gimnazijo. (Čujte! mej somišljeniki), nemško mornarsko nižjo realno, za 185.000 Hrvatov in Slovencev pa ni niti velike, niti male srednje šole. (Čujte! mej somišljeniki.) Konstatiram to v označenje naših razmer in pridem na

ljudske šole, o katerih hočem nekaj več povedati.

V Istri je 42.000 za šolo godnih otrok. V šolo jih pohaja 21.000, torej polovica; 17000 otrok, fizično in duševno popolnoma razvitih, sploh ne obiskuje nikake šole.

Po zadnjem izkazu iz leta 1889/90, kateri je sestavljen v italijanskem jeziku, bil razdeljen v deželni zboru, je v Istri 163 italijanskih šolskih razredov, katerim je prišteta jedna šola za silo, 111 hrvatskih razredov, katerim je prišteti 20 šol za silo in 25 hrvatsko-italijanskih in slovensko-italijanskih, takozvanih utrakvističnih šol, v katerih še nikdar ni bil dosežen dober uspeh, v katerih se vsaj pri nas ni doseglo drugega nič, kakor da so bili otroci vsaj deloma poitalijančeni. Italijani, katerih je tretjina vseh prebivalcev, imajo dve tretjini vseh šolskih razredov, Slovenci in Hrvatje pa, katerih je dve tretjini vseh prebivalcev, imajo samo tretjino šolskih razredov.

Že iz teh števil je vidno, da Hrvati in Slovenci nimajo potrebnih šol. Ako se vrhu tega še pomisli, da so povsod, tudi v najmanjših krajih, kjer je prebivalstvo italijansko — v zadnjih desetletjih tudi poitalijančeno — italijanske šole, sklepati je s sigurnostjo, da se tisti otroci, kateri nobene šole ne obiskujejo in katerih je 17.000, Hrvati ali Slovenci. Šole zato ne obiskujejo, ker je nimajo, akoprav bi jo radi imeli in so že večkrat zanjo prosili. Od 21.000 otrok, kateri hodijo v šolo, je več tisoč hrvatskih, kateri morajo obiskovati italijanske šole. Da bi se mi ne očitata površnost, navedem naj iz posamnih okrajev nekoliko vzgledov.

V Koperskem okraju, v občini Pomjanski, ki je zadnji čas zaslovela, spadajo na 6000 Slovencev trije šolski razredi, od katerih sta pa zadnji čas dva zaprta. (Čujte! mej somišljeniki.)

V Poreškem okraju, kjer so Hrvati bili pri zadnji ljudski štetvi najbolj oškodovani, (Veselost), kjer so nekatere popolnoma hrvatske davčne občine upisane kot italijanske, je 11.000 Hrvatov in ti nimajo ne jedne hrvatske ljudske šole. (Čujte! mej somišljeniki.) Za 35.000 Italijanov ustanovljenih je 45 italijanskih šolskih razredov. (Posl. dr. Brzorád: Neverojetno!) V imenovanem poročilu navedeni sta dve šoli kot hrvatsko-italijanski in sicer v Fontani in pri Sv. Lovrencu. Prebivalci Fontanski so vsi Hrvati, upisani pa so kot Italijani; vzlic temu so, mislim l. 1885, prosili pri namestništvu hrvatske šole.

Namestništvo, oziroma deželni šolski svet je prošnjo naravnost odbil. Ministerstvo za uk in bogočastje, kateremu je bil podan rekurs, ustanovilo je šolo kot hrvatsko-italijansko; ljudje so prosili hrvatske šole in dobili hrvatsko-italijansko. (Posl. dr. Brzorád: To je bedarija!) Ta šola nima učitelja, ker se je vzlic temu, da je šola hrvatsko-italijanska, nastavlil učiteljem trd Italijan, valed česar so otroci nehali hoditi v šolo.

Na drugi hrvatsko-italijanski šoli pri Sv. Lovrencu uči umirovljen učitelj in so določene nekatere populudanske ure za hrvatske otroke. (Posl. Biankini: Za rajo!) V imenovanem poročilu navedeno so še tri hrvatske šole; to so šole za silo, katere pa so, kolikor mi je znano, že dlje časa zaprte!

Na tisoče je hrvatskih otrok, ki so brez pouka. Hrvatski pouk se sploh perhorešira. Tako n. pr. poznam duhovnika, ki je nekatere otroke na domu poučeval in imel radi tega s c. kr. oblastvi mnogo sitnostij. (Čujte! mej somišljeniki.) V istem okraju poznam učitelja, ki je bil v neki drugi provinciji odstavljen, in ki je v hrvatski vasi poučeval v italijanskem jeziku, ne da bi se mu bilo kaj zgodilo; poučeval je, dokler je hotel.

(Dalje prih.)

DOPISI.

iz Ljubljane. — Na dan Svečnice. — [Izv. dop.] — (Preseljevanje v Ameriko; vinska klavzula; šolstvo v državnem zboru; naši prepri.) — V letu 1891. preselilo se je iz Avstrije v Ameriko in sicer samo preko Nevjorka nad 80.000 ljudi. Koliko pa preko Bostona, Baltimore itd. in sploh v druge kraje Amerike, o tem nam uradna poročila ne dajejo podatkov. Zaradi tega je ministerstvo za notranje reči izdalo na vse deželne vlade naredbo, s katero jih pozivlja, naj ukrenejo vse potrebno, kar bi oviralo to preseljevanje, ter naj posebno strogo postopajo proti agitatorjem, kateri spodbujajo ljudstvo k preseljevanju. Število preseljencev samo preko Nevjorka presega nad 20/100 vsega avstrijskega prebivalstva in, kakor pravi dotična naredba, se nabaja med izseljenci prav mnogo mladeničev od 15—16 leta, kar je na veliko kvar naše vojske. Ministerstvo torej vidi v tem izseljevanju le kvar, koja nastaja državi, se ne zmeni pa za vzroke, ki silijo naše ljudstvo, da mora zapuščati svoja lastna tla, ter si iskati negotove eksistence o tujih, oddaljenih krajih sveta. Res je, da se s tem izseljevanjem velika krivica godi tudi kmetijstvu, kajti radi pomanjkanja delavnih sil peša tudi ono; ali kaj pomaga, ko se v naši državi davki vsak dan bolj množé, pridelki pa vsled prevelike svetovne konkurence vedno ceneji postajajo.

Ko smo to naredbo brali, prišla nam je na misel nesrečna vinska klavzula. Če se je pri nas kedaj grešilo, če se je pri nas kedaj kaj nepremišljenega storilo, bilo je to gotovo pri sklepanju trgovske pogodbe z Italijo. Slovenski pregovor pravi: Bog je najprej sam sebi brado ustvaril! Ko so Italijani začeli uganjati potitiko, ki ni bila Francozom po volji, potipali so jih Francozi prav občutno s tem, da so naložili visoko carino na vino, katerega se je obilo izvažalo iz Italije na Francozko.

Italija je s tem mnogo zgubila. Naši visoki politiki so pa iznašli, da je zveza z Italijo velikanske koristi za našo državo. Da bode zaveznik boljji, mislili so si, treba ga je gmotno podpirati, in znižali so carino za uvažanje vina iz Italije v Avstrijo od 20 frankov na 3 fr. — Bili so med našimi zastopniki možje, ki so se temu protivili, ter dokazovali, da se s takim počenjanjem popolnoma vpropastijo naše južne dežele, ki nimajo drugih dohodkov, kakor vinski prihodek. In da se ta prihodek nikakor ne da nadomestiti z drugimi, ker so krajevne razmere naših južnih dežel take, da se v njih industrija nikakor tako visoko povzdigniti ne da, da bi nadomestila zgubo, ki nastane pri padanju vinskih cen vsled konkurence, ki mora slediti znižani carini na italijanska vina. Ali zastopj so bila vsa ta svarila. Parola je bila: Italiji je treba gmotno pomagati za vsako ceno. In kaj je posledica vsemu temu? Cene naših vin padle so vsled konkurence na polovico, pomagano pa je s tem bilo samo Italiji in sploh vinskim špekulantom. Oni pa, ki so mislili, da bodo morda vsled tega pili ceneje vino, ostali so „z dolgim nosom“, kajti cene vinu, vsaj pri nas v Ljubljani, so ravno iste, kakor so bile pred vinsko klavzulo; našemu ljudstvu se je pa vsled preniklih cen glavnega produkta svojega, t. j. vina, eksistenca v svoji lastni domovini skoraj onemogočila in je vsled tega primorano se izseljevati.

V državnem zboru se je ravno pretečene dni o šolstvu mnogo prazne slame zmlatilo. S tem nočemo reči, da niso učeni gospodje zinili marsikatero pametno besedo, pač pa smo le hoteli reči, da ostane v nadalje vse pri starem po volji sedaj mogočnega naučnega ministra G a u t s c h a. Razume se same ob sebi, da so bile bob ob steno vse pravične pritožbe slovenskih poslancev o neznosnih krivicah, ki se godé v tem oziru Slovanu v Avstriji, in da bodo morali Slovani še naprej kakor doslej prispevati v davkih

za to, da se bodo plačevali tudi z njihovi denarjem zavodi, katerim namen je germanizacija ali italijanizacija Slovanov. Kdor razmere v Avstriji pozna, ter ve, kako trdno so prepričani merodajni krogi ter uplivni faktorji o tem, da je Avstrije edini spas potujčevanje slavanskih narodov, ne bode se čudil tem odnošajem, pač pa se mora čuditi, da smo mi Slovenci sami tako slepi, da radovoljno v naših avtonomnih zastopih podpiramo te vladine namere. V Ljubljani obstoji nadaljevalna obrtna šola, za katero se plačujejo stroški deloma iz deželnega, deloma iz občinskega in deloma iz denarja, katerega privoljuje obrtniško-trgovinska zbornica v Ljubljani vsako leto v ta namen. Nekaj prispeva tudi vlada, kar pa prav za prav rada stori, ker ugaja osnova te šole popolnoma njenim namerom. Na tej šoli je 182 Slovencev in 22 Nemcev. Ali čujte! Podučni jezik na njej je nemški. Neverjetno, ali resnično! Mi ne vemo, kdo je k temu kriv, da se je po tolikoletnem obstanku te šole še jedva letos v zadnji seji mestnega starešinstva, ko se je spet prispevek za to šolo postavil v proračun, gosp. Hribar spomnil, da to tako dalje ne sme ostati. Po tem takem seveda se ne smemo čuditi, če ne znajo ljubljanski rokodelci, — kajti njim je namenjena ta šola, — spisati slovenskega računa in slovenske fakture, saj za to skrbimo sami!

Zadnji čas ste se spoprijeli s „Sočo“. Ali je bilo potrebno ali ne, o tem nečemo mi razsojevati. Reči pa moramo, da dobro ni bilo. Z ozirom na naše politične razmere v Primorski in v Istri, ki trajajo, odkar je nastopila era Taaffe in so slabše nego so bile pod ero Auersperg, se mora res čudno zdeti vsakomu, kako je mogoče, da naši poslanci glasujejo leto za letom za proračun, ki ga sestavlja taka vlada. Res je sicer, da navadni človek, ki ni imel prilike, pogledati za vladine kulise, ne ve prav za prav, pri čem da se je, ker bilo bi lahko mogoče, da je saniranje političnih razmer na Primorskem določeno na kak določen čas, ki je znan samo našim državnim poslancem in grofu Taaffeju. (?) Ali s takimi obljubami so nas pitali naši poslanci že pred 7 in 8 leti, ter so rekli, da jim je grof Taaffe obljubil, da se bo začel s primorskimi razmerami še le takrat pečati, ko bodo vrejene razmere na Češkem. Kakor pa stvari danes stojé, ne bode grof Taaffe nikdar uredil čeških razmer in ne bode vsled tega tudi naše prišle nikdar na vrsto. Zato nam je in bo ostala vedno uganjka, kako se zamore kdo ogrevati za tak vladni sistem, ter podpirati še nadalje tako vlado brez nikakih gotovih garancij.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Grofu Hohenwartu je došlo mnogo čestitek z različnih odličnih strani o priliki njegove sedemdesetletnice. Čestitali so mu razni klubi poslanske zbornice, mestni svet praški, „Česky klub“ v Pragi, škof graški in, kakor čitamo v večerajšnjih listih, mu je tudi papež poslal brzojavno čestitko in podelil svoj blagoslov. Nemško-liberalni listi se jeze, ker se je grof Taaffe udeležil banketa na čast Hohenwartu in mu tudi napil. Nemški listi sklepajo iz tega — in morda imajo prav —, da grof Taaffe nikakor ne misli pretrgati zveze s Hohenwartom.

Bolj in bolj postaje jasno, da grof Taaffe ni zadovoljil nikogar se svojim novim programom in da se je motil zelo, ako je zares mislil, da združi v jedno celoto činitelje, ki so si tako nasprotni. Osobito je naletel na hud odpor tisti odstavek programa, ki govori o ohranjenju „sedanje narodne posesti“. Celo poljskim listom se zdi čudno, kako je mogel grof Taaffe zahtevati, da bi se Slovani odpovedali stremljenju po národni jednakopravnosti in po takem svoji národni bodoč-

nosti. „Czas“ na primer se čudi tolmačenju se strani naučnega ministra povodom razprave o šolstvu. Načelo vladnega programa, da se ima ohraniti sedanja národna posest, bi še bolj razpihalo národni prepír. Tako je: ako bi se uveljavilo to načelo, zapričeti bi morali avstrijski Slovani srdit boj na vsej črti, kajti oni ne morejo sami privoliti v to, da obstane razmerje večno tako, kakor je sedaj, kajti to bi značilo večno — krivico. In kaj naj bi hranili osobito mi tržaški Slovenci, ko še nič nimamo! To je vendar prehud tobak!

Poslanska zbornica ni zborovala te dni in ima danes zopet sejo. Pač pa je v ponedeljek zboroval proračunski odsek. Vsprejel je predlogo o znižanju cene soli, potem proračunske naslove „sol“, obča „uprava blagajn“, „kovani denar“ in izredno podporo državnim uradnikom. Sklenili so, da se izvoli odsek 5 članov za posvetovanje o uravnavi plač uradnikom. Poslanec Menger je izprožil misel o zavarovanju privatnih uradnikov za starost.

Deželni zbori se neki skličejo letos dvakrat: prvič po Veliki noči, drugič v septembru. V jesenskem zasodanju jim bo rešiti deželne proračune. Posvetovanja poslanske zbornice se pretržejo pred Veliko nočjo in se bo nadaljevala v novembru.

Vnanje države.

Knez bolgarski se vendar res oženi. To je že mogočni Stambulov „erednemu“ narodu naznanil posebno proklamacijo, v kateri je čitati mej drugim: „Srečen sem, da morem narodu bolgarskemu naznaniti to veselo vest in sem prepričan, da navda vsacega Bolgara odkritosrčnim veseljem. Ta znameniti dogodek nam utrdi svobodo in bodočnost Bolgarske.“ To je pač smešno: Stambulov hoče igrati tolmača čutilom národa!

Različne vesti.

Poroka. Dne 12. t. m. se je poročil g. Anton Vinšek z gospodičino Márico Majcenovo.

G. Hrabroslava Ražema, bivšega pevodjo društev „Adrija“ in „Zarja“ je zadela huda nesreča: umrla mu je po kratki bolezní in v cvetoči dobi 23 let, ljubljena soproga Ivanka.

Umrl je zagrebški škof Fran Gašparič po dolgi in mučni bolezní.

Pogreb pokojnega českega poslanca dra. Pravoslava Trojana, je bil sijajen. Udeležili so se ga namestnik česki, deželni maršal in mnogo naroda. Pred pokopališčem je govoril posl. Herald proslavljajoč pokojnika kot vzor rodoljuba. Na pokopališču pa je govoril kanonik Karlach, proslavljajoč isto tako plemenita svojstva pokojnikova. Po pogrebu so se vršile demonstracije po ulicah praških. Mnogičica je prepevala narodne pesmi pred Jungmanovim spomenikom in pred hišo kjer je propovedoval Hus.

Umestna demonstracija. Minulo nedeljo večer je zapel pri predstavi v gledališču „Filodrammatico“ nek komik najnovejšo poulično posem, sramotečo neitalijanske narodnosti, bivajoče v Trstu, katere refrén se glasi:

Lasse pur che i canti e subii,
E che i fazzi pur dispetti:
Nella patria de Rosetti
No se parla che italian!

V gledališču je bilo precej gostov drugih narodnosti, zlasti Nemcev, brez katerih bi bilo gledališče malo da ne prazno, abok česar je tembolj obsojati to uprav italijansko brezaktnost: zasramovati gosta potem, ko je pošteno plačal svojo vstopnino. In res so se dotičniki čutili žaljene ter so mej petjem demonstrativno ostavili gledališče. Mi odobrujemo seveda ta protest Nemcev proti italijanski brezaktnosti, ali prositi bi Nemce pomisliti, ali nise oni

najbolj krivi, da se je italijanska nadutost in zagriženost popela do tako grde oblike — krivi pa zato, ker pri vsaki priliki podpirajo italijansko nasilstvo, ako je naperjena proti Slovanom. Kdor seje veter, zanje vihar!

Prinos k zgodovini narodne ravnopravnosti. V našem listu smo že večkrat omenjali spakedanosti slovensčine in mnogoštevilnih tiskovnih pogreškov, kojih kar mrgoli v vseh slovenskih uradnih oglaših, katere prinaša uradni list „L' Osservatore“. Temu so morda uzrok črkostavci in morda še bolj urednik ali korektor sam. Danes imamo pa pred seboj celó uradno tiskovino, katera se po mnogoštevilnih slovniških in tiskovnih pogreških kar odlikuje. Tiskovina ta slove: „Ker se po finančni postavi za leto.. od čistega dohodka od hiše št. . . . . tera je prosta od davka hišne najemščine, ima plačati ena petstotna davčina, zato se ima sledeči izkaz popolnoma napolniti in naidalje do 31 prozince . . . . . podpisani oblasti poslati, drugači pri odmerenju davkarna knjilno tirjavo obresti se ne bo moglo obzira imeri“. Dalje v istej golici: „Ime in preimek in stanovališa upnika; Naznamovanje in datum dolžnoga; od tega se bo plačati imelo v tem leto; Davčina kapitala“. — Torej na tiskovini, imajoči okolu 100 besedic, nahajamo 15 velicih kozlov, ki tekst motijo, kvarijo ter odelajo neumljivo. Ako hoče biti slavna vlada tudi nam Slovincem „enakopravna“, naj bi nam njeni uradi pošiljali tiskovine v našem pravilnem jeziku, ne pa v kitajščini. Vesaj vendar ne nahajamo niti v laškem, niti v nemškem delu omenjene tiskovine nobenega pogreška, a slovenski jezik govori preko 30.000 prebivalcev Trsta in okolice. Če pomanjkuje izvedenega korektorja in prevoditelja, naj bi se ista najela! —

Sokolova maskarada. Dostojnejše pač ne bi bili mogli tržaški Slovenci zaključiti vrsto predpustnih veselí, kakor so to storili se „Sokolovo“ maskarado, ki je, kolikor glede udeležbe toliko glede posebne elegancie mask, visoko nadkrilila vse nje prednice. Bila je to divna, krasna, oko opazovalčeve očarujoča slika, tako, da je skromnemu našemu peresu skoro da nemogoče opisati je dostojno in v tako živih barvah, da bi čitatelj zadobil saj približno sliko o krasoti, blestivši se v redutni dvorani gledališča „Rosetti“. In kako domače, ljubko je bilo vse: izginili so ta večer vsi politički, socijalni in mejnarodni prepíri: brhka nemška Korošica je menda čisto pozabila na koroško-nemški partajtag, kajti občevala je izredno prijazno s slovenskimi Sokolovci; dama v staronemški noši — došla je menda iz Monakovega — plesala je kaj gibčno, vzlic svoji starosti, se slovenskim okoličanom, kojega je dičil ponosni frkindež, in niti ni mislila na to, da je ta okoličan tudi jedna mej zaprekami pri zidanju tistega velikega nemškega mostu, koji naj bi se spenjal od severnega morja do naše Adrije, ali morda celó tja doli do egiptovskih piramid; krasna ruska bojarica v nje bogati noši, pristna kopija krasne Nadine, šetala se je šegavo s ponosnim sinom Albiona, vzbujajočim občo veselost se svojo svetovnoznano blaziranostjo, ki je nekaka narodna last vsem Angležem. Tudi Turkinjam, Bosankam in Črnogorkam ni bilo videti, da bi bil kak prepír mej njimi; temna noč družila se je kaj prijateljski se svitlo danico, kakor da bi hoteli dokazati resnico, da se skrajnosti često dotikajo; opažujoči vse to pisano življenje, zazrli smo v nekem kutu v živem razgovoru ognjevito francozsko kmetico s ponosno Rusinjo, ne vemo pa, ali sta isti večer že podpisali rusko-francosko alijanco. — Boginja glasbe stopala je, držeč zlato liro v roki, kaj ponosno po dvorani, a zadovoljnost čitati jej je bilo na obrazu. Kako tudi ne, ko je vedela, kako Slovenci ljubijo petje in glasbo. — Golob-listonoša — brez zamere: nijeden listonoša pri tržaški pošti ni tako dražesten — delil

je pisma, a obžalovati moramo njegovo pristranost, kajti spomnil se je le nekaterih posebno favorizovanih gospodičev. — Izborna sta se zabavala — kar smejala sta se — Mihec in Jakec, samo na tem sta se pritožila, da se jima vendar preveč nagajali kakor peklenšček zlobni ženski pierroti. — Jako možko je opazoval ženski dimnikar vse to vrvenje, a menda mu ni bilo posla ta večer. Najle pride k nam, mi mu že povemo, kje bi trebalo omesti in pomesti. — Zastopniki in zastopnice iz rokoko-dobe so pa tudi dokazali, da niso tako nazadnjaški, kakor bi človek mislil: prisvojili so si kaj hitro oblike, veljavne za občevanje v novejši dobi. — Krasni Egipčanki ni najmanje motil predpustnega veselja konflikt, kojega imajo ravnokar Egipčani z mogočnimi Angleži. — In da je bila slika še popolnejša, drvili in sukali so se v mes mnogovrstni domino, pierroti in slikovite maske, koje je porodila bujna fantazija. — Kadrijo je plesalo do 60 parov.

Iz kratka: bilo je lepo, bilo je krasno! Vivat sequens!

Običajni „Corso“ se je prva dva dneva, to je v nedeljo in ponedeljek izjalovil popolnoma. V nedeljo je bilo sicer kolikor toliko krivo zelo neugodno vreme. A tudi v ponedeljak ni bilo bolje, dasi je bilo vreme krasno. Vidi se, da mej Tržačani ni več tiste živahnosti in tistega veselja kakor nekdanj. V nedeljo sti nas zbadali v oči samo dve skupini: jedna, ki je persifirala naše vodovodno vprašanje, druga pa velikanski fijaško, kojega so letos napravili naši „umetniki“ se svojimi „narodnimi pesnimi“. Sicer pa je bilo jako malo elegantnih mask, malo metanja konfetov in malo elegantnih kočij.

No, na večer pa je bil pravi dirn-daj po ulicah: petje, ali če hočete: vpitje se je razlegalo po vseh kotih.

Tudi večerajnji corso je pokazal, da so minuli nekdanji stari, veseli časi. Udeležba je bila sicer ogromna — kakih 400 voz — ali tistega pravega veselja ni bilo: nedostajalo je dostojnih mask in skupin. Na večer je bil po ulicah velikansk hrup: človeku se je zdelo, da so kar znoreli ti ljudje. Ali si je krenil na desno ali na levo, povsod ti je donelo na uho — sovrastvo do Slovanov.

Lasse che i canti e subii,

.....

Nella patria de Rosetti

No se parla che italian!

Dasi nam ti izbruhli sovrastva nikakor niso imponovali Bog ve kako, vendar nam je bilo težko pri srcu videčim, kako je poznani brezvestni kliki bilo mogoče, zmagati in zbegati — gladno ljudstvo, da niti ni sposobno misliti od danes do jutri.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda na Greti se je nabralo o priliki pevskega večera društva „Zarja“ v Rojanu 5 gld. 12 kr., kateri znesek se došteje že nabranemu znesku za pokroviteljstvo rojansko župnije. Nabralo se je v isti namen dne 13. t. m. v veseli družbi „Adrijašev“ in družih Barkovljanov 2 gld. 30 kr. Ta svota vátejo se k pokroviteljstvi „Adrije“.

Bratovščina sv. Cirila in Metoda pri sv. Jakobu ima svoj občni zbor v nedeljo dne 9. februvarija ob 4 uri popoldne. Že naznanjeni občni zbor se ni mogel vršiti, ker je došlo premalo število članov.

Predpustni veselici. V nedeljo je imelo društvo „Danica“ na Kontovelju svojo veselico, koje se pa, žal, nismo mogli udeležiti. Kakor čujemo, pelo se je precej dobro, igro so pa predstavljali izborno. Zlasti je g. Stoka vzbujal mnogo smeha in burno veselost. Udeležba je bila ogromna. Veseli nas, da so se zopet ganili vrli Kontoveljci. — V ponedeljek so pa nekateri rodoljubi proseški priredili družbinski ples, ki se je odlikoval s tem, da je bilo mnogo plesalk v narodnih nošah. Svirala je vojaška godba.

Iz spodnje okolice se nam piše: Čas vpisovanja v „Družbo sv. Mohora“ bliža se h koncu.

V minolem letu naraslo je število udov po nekaterih okoličanskih vaseh, v drugih je ostalo pri starem, a v nekaterih je celó zdatno padlo!

Častiti gg. duhovniki okoličanski imajo v tem obziru prvo besedo in je odvisno največ od njih, je-li število udov naraščá ali pada. Ako bodo gg. duhovniki večkrat z lece ljudstvo opominjali na to, za nas prekorišno družbo, ter razjasnjevali važnost in pomen iste, množilo se boče gotovo i število Mohorjanov.

Iz Kanala se nam piše: „Besedo“, katero je priredila Kanalska čitalnica dne 9. t. m. v prostorni Segalovi dvorani, izpadla je povsem povoljno. Občinstva se je kar trlo; pevski zbor, pomnožen z Ročinskimi pevci in mešani zbor pela sta pod vodstvom vrlega g. M. Zego izborno; istotako sta se tudi igra „Pravo junaštvo“, in deklamacija „Jefteva deklamacija“ dobro obnesli. Šaljiva loterija vzbujala je mnogo smeha ter je donesla društvu lepo svoto. Posebno je ugajala občinstvu Zegova najnovejša skladba, šaljiva polka „vinskih bratcev“ pod imenom „Mi smo mi“. Ta v vsakem obziru dovršena skladba naj bi se pela na kakem večjem odru n. pr. v Gorici, Trstu ali Ljubljani. Zagotovljam, da boče ugajala povsodi. Po „Besedi“ je bil ples, pri katerem sti si plesali precízno tudi dve četvorki; pri plesu je sviral kvintet gledališkega orkestra iz Gorice. Pri tej veselici so nas posebno iznenadile gospodičini Ema Križničeva in Evgenija Garlattijeva v krasnih tirolskih kostumih. Prodajale so mej plesom šopke svežih cvetlic, za katere so skupile lepo svoto okolu 10 gld., kateri znesek so darovale za slovenske šole Sloginih zavodov v Gorici.

Še dva imenitna dogodka se imata vršiti pri nas to leto: dijamantna maša preč g. Ant. Ukmarja in 25letnica naše narodne čitalnice. Obe slavnosti obetati postati velikanski. O izidu teh dveh imenitnih in pomenljivih dogodkov poročal vam bodem o svojem času.

C.

Ponarejeni petdesetaki krožijo na Dunaju. Ponarejeni so izborno in umetno, kakor se da to doseči le z vsemi pripravami in stroji. Iz tega je sklepati, da so ponarejevalci vrgli večé število mej svet. Ponarejenje je poznati po tem, da naslikani deček gleda na vzgor mesto navzdol. Pazite torej!

Za ponesrečence na otoku Zante je daroval naš presvetli cesar 10.000 frankov.

V morje je skočila 23letna dekla I. Sameli na pomolu Giuseppina, a rešil jo je nje ljubček A. Lesič ter jo spremil v njeno stanovanje. Mrzla voda boče menda dobro vplivala na njeno vročo domišljijo.

Samomor. Deklico Marijo Höffinger našli so minolo nedeljo ležati mrtvo na tleh v nekej kampanji v ulici Ponziana. Nesrečnica je izpila steklenico strupa. Pri njej so našli mej drugim tudi pismo, v kojem piše, da je zgubila svoto 200 gld., katero bi sama ne mogla poplačati, radi česar se je rajši usmrtila!

Vola so ukradli nepoznani tatovi v ulici Tesa št. 25 zadrugi kamenosekov. Vol je bil vreden 200 gld., a k sreči so ga našli v nekem hlevu mestne klavnice. Tatov pa še niso zasačili.

Narodno-gospodarska zadeva.

Ruša dobro gnojilo vinogradarom. Dokazano je, da se dobro spočita zemlja mnogo bolj podaje za zasajanje trt nego ako se stari vinogradi zopet prekopljejo in s trtami zasade. Kedar kak vinograd opeša, pomagajo si po nekaterih vinorodnih krajih tako-le: prostor, kjer so trte rasle, obsejejo na gosto s travo ali deteljo. Po kacijh treh do šestih letih pa ga zopet prekopljejo. Trte potem jako dobro vpevajo toliko na rasti kolikor na pridelku. Brez dvojbe ni ga boljšega načina niti sredstva za zboljšati vinograde. Deloma se rasti in pridelku trt pomore tudi s tem, da se okolu trt izpolje okrogla luknja ter se trsi oblože s travnato rušo,

